

ralibus Evangelii præceptis, tum specialibus quæ ad clericalem statum pertinent regulis accommodata. Peccata enim intellectum obnubilant, voluntatem inficiunt, concupiscentiam augent, animumque variis turbationibus distrahunt; quæ omnia sunt piæ orationis impedimenta.

Præparatio proxima ea est quæ orationem immediate præcedit. Priusquam enim preces & Officii divini recitationem aggrediamur, mentem, quantum fieri potest, à negotiis temporalibus revocare oportet, ut sese totam ad Deum erigat, & ab eo postulet spiritum gratiæ & precum. (Zachar. 12. 10.)

Quæres 40. quid præter utramque præparationem mox expositam requiratur ad devotionem internam.

Resp. præterea necessariam esse attentionem, de qua supra dictum est: *Loquentes vobismetipsis*, inquit Apostolus, *in Psalmis & Hymnis, psallentes in cordibus vestris Domino.* (Ephes. 5. v. 19.) *Psallam spiritu, psallam & mente.* (1. Cor. 14. 15.) Hinc illud S. Caroli monitum in Concilio Mediolanensi IV: *Admonemus omnes & singulos nostræ diæcesis . . . ecclesiasticos homines, . . . ut animo se colligentes, ac pietatis studio accensi, . . . quod ore psallunt, item spiritu psallant & mente in conspectu Domini* (Ad. Mediol. p. 290. edit. Lugd.)

DISSERTATIO II.

De externis Religionibus actibus.

PRÆCIPUI Religionis actus externi sunt adoratio, sacrificium, juramentum, & votum. De adoratione, in Tractatu de Incarnatione; de sacrificio, in Tractatu de Eucharistia dictum fuit; superest igitur ut de juramento & voto differamus.

CAPUT PRIMUM.

De Juramento.

DE juramento quintuplex erit disquisitio: prima, de naturâ, nomine & divisione juramenti; secunda, de licito illius usu; tertia, de conditionibus ad licitè jurandum requisitis; quarta, de obligatione quam inducit juramentum *promissorium*, & quandam cessat; quinta, de juramenti petitione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Natura, Nomine & Divisione Juramenti.

Quæres 10. quænam sit juramenti definitio.

Resp. Juramentum à S. Thoma definitur *invocatio divini Nominis ad fidem faciendam, aut promissionem firmandam.* (2. 2. quæst. 89. art. 1.) Juramenti nomen à jure derivatur, sive quia jure

introducendum est, inquit S. Doctor, ut quod sub invocatione divini testimonii dicitur, pro vero habeatur; (Ibid.) sive quia Juramentum est veluti jus, sive lex quædam quâ sese obstringit aliquis ad ea faciendâ quæ juravit.

Divinum testimonium duobus modis invocari potest; 1o. *expressè*, cum Deus ipse testis inducitur, ut si dixeris: *Juro per Deum; mihi Deus testis est; obtestor Deum*: 2o. *implicitè*, cum scilicet juratur per creaturas, per cælum, per terram, per sacra Dei Evangelia, per Sanctorum Reliquias: *Neque enim hæc ipsa*, inquit Concilii Tridentini Catechismus, *per se jurijurando auctoritatem aut robur aliquod afferunt; sed Deus ipse hoc præstat, cujus divinæ majestatis splendor illis in rebus elucescit.* (Part. 3. de 2. Decalog. præcepto, n. 13.) Hinc qui jurat per cælum, per terram, per Evangelium, censetur horum auctorem & conditorem in testimonium advocare.

Hæc divini testimonii invocatio fieri potest, tum *verbo*, ut si dixeris: *juro per Deum*; tum *nutu*, ut si interroganti utrùm jures per Deum, oculis, capite, vel aliter annuas; tum *facto*, ut si tibi offeratur juramentum cum Evangeliorum Codice, & Librum ipsum tangas, jurare censeris, quamvis nihil verbi proferas; tum *mente*, ut si intra animum tuum juraveris te aliquid facturum, ad illud exequendum virtute Religionis in foro interno obstringeris.

Quæres 2o. quotuplex sit juramentum.

Resp. Dividitur 1o. in *assertorium*, *promissorium*, & *execratorium*. *Assertorium* illud est quo Deus invocatur in confirmationem rei, vel *præteritæ*, ut si dicas: *Juro me illud delictum heri non commisisse; vel præsentis*, ut si dixeris: *Juro me prorsus ignorare istud de quo interrogor.* *Promissorium* illud est quo promissa confirmamus, hoc v. g. modo: *Juro me tibi aureos mille daturum.* *Execratorium* est at-

testatio Dei ut vindicis. Triplici modo proferri potest; 1o. malum à Deo infligendum expressè sibi imprecando, v. g. *Deus me puniat, perdat, damnet.* In Jure Canonico usurpatur hæc formula: *Ita me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia*: quæ execratio gravissima est; idem enim est ac si diceretur: *Deus me non adjuvet, si falsum dixerim.* 2o. Quando aliquis jurat cum imprecatione pœnæ cujuscumque sibi per creaturas inferendâ, v. g. *fulmea me feriat, diabolus me rapiat, terra me degluciat.* 3o. Quando juratur per salutem & vitam parentum, filiorum, Principis; perinde est enim ac si diceretur: *Pereat salus, pereant parentes, filii, Princeps, si verum non loquor.* Hujusmodi juramentum sic adhibet Joseph: *Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc.* (Genes. 42. 15.)

2o. Juramentum aliud est *simplex* quod scilicet à privatis hominibus profertur. Aliud *solemne* quod peculiari ritu & forma à jure aut consuetudine præscriptis adhibetur; contactu, v. g. Evangeliorum, crucis, altaris, &c.

3o. Juramentum distribuitur in *extrajudiciale* quod extra judicium, & *judiciale* quod profertur in judicio, sive coràm judice, quale est illud quod exigitur à testibus, quorum testimonium alioqui nullius esset momenti.

Quæres 3o. an istæ loquendi formulæ: *In veritate per fidem meam, per meam conscientiam, & istæ aliæ: Per fidem boni Christiani, per fidem Religiosi, per fidem Sacerdotis*, juramenta sint propriè dicta.

Resp. juxta communem existimationem, præfatas loquendi formulas per se vim juramenti non habere, quia per eas non fides aut veritas divina invocatur, sed humana: hæc enim verba: *In veritate, per fidem meam, per meam conscientiam, id unum significant: Me vera loqui certus sum, &*

intimè conscius; istæ verò locutiones: *Per fidem boni Christiani, per fidem Religiosi, Sacerdotis*, hunc sensum efficiunt: *Eâ veritate & sinceritate loquor, quâ bonum Christianum, Religiosum, Sacerdotem loqui decet*. Aliter tamen sentiunt nonnulli Theologi: *Nec enim mihi ratio suppetit*, inquit Concina, *quâ præfatas formulas à vi juramenti liberare valeam*. Communiter Theologi affirmant quòd jurare per res sacras, putà, per *Templa, per Altaria, per Reliquias Sanctorum, sit verum juramentum*; quidni ergo juramentum erit dicere: *Per fidem Christiani, Religiosi, Sacerdotis? Nonne sacrum est Sacerdotium, sacer religiosus & christianus status, seu christiana & sacerdotalis professio?* Ex ea verò Theologorum dissensione id saltem colligendum est, à prædictis loquendi formulis cautè abstinendum esse.

Quæres 4°. utrùm qui deliberatè jurat sine animo jurandi, verum proferat juramentum.

Resp. Docent plerique Theologi in casu proposito verum non adesse juramentum ex defectu intentionis necessariæ. Hanc autem opinionem approbare non possumus: ratio est, quòd ab hominis voluntate non pendeant verborum significatio & effectus; cum igitur quispiam deliberatè & seriò Deum in veritatis confirmationem invocet, jam non potest internâ quâdam animi reluctatione efficere, ut invocatio illa verum non sit juramentum. In hujusmodi homine duæ reperiuntur intentiones contrariæ; alia scilicet quâ jurans reipsâ Deum vocat in testimonium, externumque profert juramentum; alia quâ jurare nolit. Duæ illæ intentiones sese mutuo collidunt; sed prior alteri prævalet effectumque parit, nempe externam jurationem; posterior autem est inefficax, & mera velleitas huic similis quâ mercator, imminente naufragio, merces suas in mare projicere nolle, licet eas verè & efficaci voluntate projiciat. Undè

manifestè sequitur externam illam divini testimonii invocationem, esse veri nominis juramentum, quia à deliberatâ voluntate proficitur.

ARTICULUS II.

An licitus sit Juramenti usus.

Ex se illicitum esse juramenti usum docuerunt nonnulli Hæretici, & inter recentiores Wiclefus; siquidem inter illius propositiones in Concilio Constantiensi damnatas an. 1418, reperitur ista ordine 43: *Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & commercia civilia.* (Sess. 8. tom. 12. Concil. pag. 47.) Idem sentiunt exorti sæculo XV Anabaptistæ.

PROPOSITIO.

Licitus est Juramenti usus.

Probatur. Id licitum est quod Deus ipse fecit, quod divina Lex approbat, quod usurpârunt tùm veteris, tùm novi Testamenti homines piissimi: atqui 1°. juramentum adhibuit ipse Deus, ut non semel legere est in Scripturis: *Per memetipsum juravi*, dicit Dominus, *quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, ... benedicentur in semine tuo omnes gentes.* (Genes. 21. v. 16. & 17.) *Juravit Dominus, ... tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* (Psal. 109. 4.) Denique sic habet Apostolus: *Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem juraret majorem, juravit per semetipsum* (Hebr. 6. 13.) 2°. Juramentum approbat Lex divina: *Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies, ac per nomen illius jurabis.* (Deut. 6. 13.) Prophetæ quos genuinos esse Legis divinæ interpretes nemo negaverit, nedùm juramentum repro-

bent, illius faciendi modum præscribunt: *Jurabis*, inquit Jeremias, *in veritate, & in judicio, & in justitia.* (*Jerem. 4. 2.*) David testatur eum à Deo remunerandum esse, qui fidem juramento datam servaverit: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? ... qui jurat proximo suo, & non decipit.* (*Psal. 14. 4.*)

30. Juramentum adhibuerunt non solum veteris Testamenti homines pietate insignes, quibus familiaris fuit hæc formula, *vivit Dominus*; sed etiam qui tempore Legis Evangelicæ vixerunt: *Testis mihi est Deus*, ... inquit S. Paulus, *quod sine intermissione memoriam vestri facio.* (*Rom. 1. 9.*) *Testem Deum invoco in animam meam.* (*2. Cor. 1. 23.*) Quæ ad Galatas scribit juramento confirmat: *Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior.* (*Galat. 1. 20.*) Merito igitur dicit Augustinus: *Invenimus jurasse Sanctos, jurasse primitivis ipsum Dominum, in quo non est omnino peccatum; ... non ergo est peccatum jurare.* (*Serm. 180. n. 2. tom. 5. p. 859 & 860.*)

Confirmatur ratione: Illud licitum est cujus laudabilia sunt principium & finis: atqui ex utraque illa parte nihil nisi laudabile in juramento reperias. Suum enim habet principium ex fide quæ credunt homines Deum esse primam & summam veritatem, quæ nec falli unquam, nec fallere potest, cujus oculis omnia nuda sunt & aperta, vel intimi etiam cordis humani recessus: finis autem juramenti eò spectat, ut probetur hominis justitia & innocentia, ut dirimantur lites & controversiæ, juxta illud Apostoli: *Omnis controversiæ eorum (hominum) finis ... est juramentum.* (*Hebr. 6. 16.*)

Dices: Sic docet Christus: *Ego autem dico vobis non jurare omnino, neque per cælum, ... neque per terram;* (*Matth. 5. 34.*) ergo juramentum quoddamque prohibet Christus.

Resp. distinguendo & explicando textum. Non urare omnino, quando nulla compellit necessitas, conc. ubi compellit necessitas, neg.

Ut veram illius loci interpretationem assequamur, ad scopum Christi animum advertamus. Ipsi mens erat Legem divinam à falsis Scribarum & Phariseorum commentis vindicare. Scilicet in animum sibi induxerant, nihil in juramento cavendum esse præter mendacium; quasi verò non perjurium tantum, sed & inania & supervacanea juramenta lex non interdiceret. Judæi isto Phariseorum errore decepti, propter causas leves jurabant sæpissimè. Pravam hanc consuetudinem redarguit Christus, docetque à juramentis omnino esse abstinendum, nisi gravis jurandi necessitas urgeat. Objectum locum ita interpretatur Augustinus: *Intelligendum est illud quod dictum est, omnino, ad hoc positum ut, quantum in te est, non affeões, non ames, non ... appetas jusjurandum.* (*Lib. de mendacio, cap. 15. n. 8. tom. 6. p. 437.*)

Inst. Christus sic præcipit: *Sit autem sermo vester, est, est, non, non; quod autem his abundantius est, à malo est;* (*Ibid. v. 37.*) ergo malum est juramentum, ideoque nunquam licitum.

Resp. Neg. conseq. Non ait Christus juramentum esse malum, sed à malo; quia scilicet aliquid vitii arguit nempe illius cujus gratià juratur diffidentiam & contumaciam, qui ut credat aliter adduci non potest: *Si jurare cogaris*, inquit Augustinus, *scias de necessitate venire infirmitatis eorum quibus aliquid suades, quæ utique infirmitas malum est: ... itaque non dixit (Christus) quod amplius est, malum est; tu enim malum non facis, qui bene uteris juratione quæ necessaria est ut alteri persuadeas quod utiliter suades; sed à malo est illius cujus infirmitate jurare cogaris.* (*Lib. 1. de serm. Domini in monte, cap. 17. n. 51. tom. 3. part. 2. p. 188.*) A malo etiam est juramentum, quia non exigitur, nisi propter hominis ad mendacium proclivitatem quæ proleto mala est.

ARTICULUS III.

De conditionibus ad licitè jurandum requisitis.

Ut licitè adhibeatur juramentum, tres conditiones requirit Jeremias: *Jurabis, vivit Dominus, in veritate, & in judicio & in justitia.* (Cap. 4. 2.) Quæ tria in juramento ita simul conjuncta esse debent, ut si juramentum ita simul conjuncta esse debent, ut si vel unum defuerit, in perjurium vertatur: *Animadvertendum est*, inquit S. Hieronymus, quòd *jusjurandum hos habeat comites, veritatem, judicium, atque justitiam. Si ista defuerint, nequaquam erit juramentum, sed perjurium.* (Comment. in cap. 4. Jerem. tom. 3. pag. 546.) Singulas illas tanti momenti conditiones totidem in paragraphis seorsim expendere operæ præteritum est.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De Veritate in Juramento requisita.

Primum, inquit Catechismus Concilii Tridentini, in jurejurando locum veritas habet, nimirum ut quod asseritur, & ipsum verum sit; & qui jurat, id ita esse arbitretur; non quidem temerè, aut levi conjecturâ adductus; sed certissimis argumentis. (Part. 3. de 2. præcept. Decalog. n. 17.) Idem sic docet Cardinalis Bellarminus: *Ad testificandum nomine Dei aliquid, requiritur verissima certitudo, nec sufficit probabilis opinio: . . . non enim licet juramento, id est, Dei testimonio uti in re quam opinemur veram; sed solum in re quam certissimi sumus esse veram.* (Lib. I. de Sacram. in genere, cap. 16.) Ex quibus colligitur ad licitè verèque jurandum, requisitam esse certitudinem moralem quæ omnem excludat prudentem dubitationem. Hanc autem certitudinem non pariunt rationes

probabiles tantum & verisimiles; siquidem non omnem auferunt dubitandi locum; necessaria igitur sunt gravissima argumenta, quæ nos certos efficiant de re quam juraturi sumus: alioqui periculum esset ne Deum in falsi testimonium invocarem; quòd sine gravi peccato fieri non potest.

Quæres 1°. utrùm qui non satis diligentiae adhibuit in inquirenda rei quam jurat veritate, peccet graviter, etiam si contingat rem esse veram.

Resp. eum mortaliter peccare, qui in re tanti momenti necessariam omittit diligentiam: periculo enim sese exponit Deum falsitatis testem invocandi. Idcirco regulam hanc statuit S. Thomas, nempe in juramento religiosius cavendum esse, quàm in aliis actibus humanis, ne à veritate & judicio recedatur: *In juramento periculum est magnum; tum propter Dei magnitudinem, cujus testimonium invocatur; tum etiam propter labilitatem linguæ cujus verba juramento confirmantur, & ideo veritas & judicium magis requiruntur ad juramentum, quàm ad alios actus humanos.* (2. 2. quæst. 89. art. 3. ad 3.)

Quæres 2°. an aliquandò perjurium committat, qui id jurat quod verum esse putat, licet tamen falsum sit.

Resp. cum Catechismo Concilii Tridentini, eum pejerare qui id jurat quod verum existimat, & tamen reverè falsum est, nisi, quantum potuit, curam & diligentiam adhibuerit, ut totam rem competentem atque exploratam haberet. (Ubi suprâ, n. 28.) Qui tamen rem jurat quam falsam esse credit, longè gravius peccat quàm qui falsum jurat quod verum esse temerè opinatur. Ita S. Thomas, (2. 2. quæst. 98. art. 1. ad 3.)

Quæres 3°. an mortaliter peccet qui in re levissima falsum jurat,

Resp. Negant recentiores quidam Casuistæ, inter quos Bauni qui sic docet: *Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia propter quam velit aut possit damnare hominem.* (Summ. pag. 65.) Quæ propositio ab Innocentio XI damnata est, & meritò quidem: perjuri enim malitia suam gravitatem non ducit ex mendacio, sive gravi sive levi, verùm ex injuria quæ supremo Numini irrogatur: atqui atrocissima Deo infertur injuria, cum in falsitatis testimonium invocatur, sive gravis sive levis sit materia juramenti. Qui enim ita agit tacitè testatur Deum fallere aut falli posse, eumque falsi suffragatorem & approbatorem, quantum in se est, constituit: nec per eum stat quominus mendacium sanctissimo ejus Nomini quodam modo inuratur. Idcirco qui in nomine Dei pejerat, illud polluere dicitur: *Non perjurabis in Nomine meo, nec pollues Nomen Dei tui.* (Levit. 19. 12.)

Quinimò S. Thomas statuit perjurium in re levi, quãdam ex parte gravius esse peccatum, quàm in materia gravi; quatenus scilicet absque ulla causa Nomen Dei profanat: *Ille qui jocosè perjurat, non evitat divinam irreverentiam; sed quantum ad aliquid magis auget, & idèd non excusatur à peccato mortali.* (2. 2. quæst. 98. art. 3. ad 2.)

Quæres 40. an perjurium committat, qui restrictionem mentalem aut voces ambiguas, quæ duplicem sensum involvunt, jurando adhibet. Restrictio mentalis in eo sita est, ut aliud in verbis, & aliud in mente habeatur; ut si mutuum perenti respondeas: *Non habeo pecuniam, subintelligendo interiùs, quam tibi dare velim.*

Resp. Recentiores quidam eum à perjuriæ crimine liberant, qui in juramento voces æquivocas, vel restrictionem mentalem adhibens, alium cui jurat decipit. Sic, v. g. habet Sanctius: *Si quis... juret se non fecisse aliquid quod reverà fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel*

aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis additum verum, reverà non mentitur, nec est pejerans. Propositionem hanc damnavit Innocentius XI anno 1679, & Clerus Gallicanus in generalibus Comitiis an. 1700 (Mém. du Clergé, tom. 1. p. 728. édit. an. 1716.)

Illud artificium fraude plenum generatim sic prohibet Scriptura: *Qui sophisticè loquitur, odibilis est.* (Eccli. 37. 23.) Juramenta verbis fallacibus & æquivocis prolata, veluti totidem perjuria exhibent SS. Patres: *Perjuri sunt,* inquit Augustinus, *qui servatis verbis, expectationem eorum quibus jurandum est deceperint.* (Epist. 125. n. 4. tom. 2. p. 366.) *Expectationem eorum quibus juratur, ait idem Doctor, quisquis deceperit, non potest non esse perjurus:* (Epist. 126. n. 13. tom. 2. pag. 372.) atqui expectationem hanc decipiunt, qui ita æquivocè jurant, ut aliud animo tegant, & aliud verbis significant.

Quæres 50. an perjurium & peccatum mortale committat, qui rem juramento promissam in materia levi non præstat.

Resp. Si nonnullis fides adhibeatur, nec perjuriæ, nec peccati mortalis reus erit qui rem juramento promissam, in materia levi non exequitur: sed rejicienda est hæc opinio. Ex Augustino enim supra laudato, *expectationem eorum quibus juratur quisquis deceperit, non potest non esse perjurus:* atqui expectationem hanc decipit, quisquis rem juramento promissam, quantumvis exigua sit, non præstat. S. Raymondus agens de homine qui aliquid tempore definito se persolaturum juravit, *Si, inquit, elapso termino, possit & non persolveret, esset perjurus:* (Lib. 1. Summ. tit. de juram. sec. 11.) *Quis negat, ait Gersonius, omne perjurium esse mortiferum?* (Lib. de vita spirit. animæ, lect. 6. tom. 3. part. 1. pag. 65. nov. edit.) Denique Catechismus Concilii Tridentini idem sic docet;

Ejusdem peccati (perjurii) reus censendus est, qui se aliquid jurejurando facturum promittit, cum tamen ... quod promittit reipsa non præstat. (Part. 3. de 2. Decalog. præcept. n. 28.) Porro in iis omnibus testimoniis generatim, & sine ullo discrimine materiæ gravis aut levis, pronuntiatur eum perjuri, ac proinde peccati mortalis, reum esse qui rem juramento promissam non exequitur.

Ratio est, quod pejeret & mortaliter peccet contra reverentiam Deo debitam, quisquis eum inducit falsi testem, siue materia sit gravis, siue levis: sed qui rem licitam, interposito juramento promissam, quantulumcumque sit, non præstat, is Deum falsi testem inducit; ergo, &c.

PARAGRAPHUS II.

De Judicio ad Juramentum requisito.

Judicium hæc sumitur, inquit S. Thomas, pro judicio discretionis. (2. 2. quæst. 89. art. 3.) Neque enim juramentum temerè & inconsideratè adhiberi debet.

1°. Quidem juraturus consideret, ait Catechismus Concilii Tridentini, utrum necessitate cogatur, necne, remque totam accuratè expendat, an ejusmodi sit ut jurejurando indigere videatur. (Ibid. n. 19.) Exigit enim divini Nominis reverentia, ut non sine quâdam necessitate in testimonium advocetur: Jurationi non assuescat os tuum; multi enim casus in illa: nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo: ... vir multum jurans, implebitur iniquitate. (Eccli. 23. v. 9 & seq.) Hinc illud Augustini: Quantum ad me pertinet, juro; sed quantum mihi videtur, magnâ necessitate compulsus; cum videro non mihi credi, nisi faciam, & ei qui mihi non credit non expedire quod non credit. (Serm. 180. n. 10. tom. 5. pag. 864.) Unde colligitur tunc tantum licitè jurari, cum verbis nostris fidem adhibere negant alii, & aliundè iis quibus verba

facimus maximè utile est quæ asserimus credere. Modestè fatetur S. Doctor, sibi quondam inolevisse levibus de causis jurandi pravam consuetudinem, eamque se exuisse, cum cepit Deo sese consecrare: Juravimus & nos, passim habuimus teterrimam istam consuetudinem & mortiferam; ... ex quo autem Deo servire cepimus, & quantum malum sit in perjurio vidimus, timuimus vehementer, veteratissimam consuetudinem timore frænauimus. (Ib.)

Quàm igitur deploranda est eorum hominum cæcitas, à quibus Nomen Dei tam parvipenditur ut juramenta pro rebus nihili passim usurpent! Præ oculis habeant hujusmodi homines præclaram hæc Augustini sententiam: Falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secunda est. (Ibid. n. 4. p. 861.) Qui in ea versantur consuetudine temerè & sine necessitate jurandi, non sunt prius absolvendi, quàm pravum hunc habitum emendaverint.

2°. Judicium quod requiritur ad licitè jurandum, postulat ut diligenter expendamus, an rem juramento promittendam tempore definito exequendi nobis affutura sit facultas: alioquin periculum erit ne ad ea facienda nos obstringamus, quæ præstare non valeamus. Quid autem id aliud est, quàm in discrimen sese conjicere promissâ violandi, perjuriumque committendi?

3°. Cum res sanctissima & actus Religionis sit juramentum, exigit prudentia ut non nisi cum summo fidei, pietatis & reverentiæ sensu fiat: Devotio & fides, ait S. Tomas, & omnia hujusmodi quæ exiguntur ad debitum modum jurandi, intelliguntur in judicio. (2. 2. quæst. 89. art. 3. ad 2.)

PARAGRAPHUS III.

De Justitia ad rectè licitèque jurandum requisita.

In justitia jurare dicitur qui rem justam, honestam licitamque jurat. Hinc contra justitiam in juramento requisitam peccat, 1°. qui juramento quidpiam confirmat, quod caritati sit oppositum; v. g. verum, sed occultum tui proximi crimen manifestas, quo graviter læditur ejus fama; deinde ut detractionem hanc persuadeas, ipsam juramento confirmas: tunc duplex peccatum committis mortale; alterum nempe contra justitiam proximo debitam, qui retinendæ suæ famæ jus habet, quandiù occultum est ipsius crimen; alterum contra Religionem & reverentiam Deo debitam, quem tuæ iniquitatis testem inducis; 2°. qui rem veritam facturum se interposito juramento promittit.

Quæres an mortaliter peccet, qui rem venialiter malam facturum se jurat.

Resp. Juxta quosdam Theologos, jurans de quo agitur venialiter tantum peccat, quia non gravem, inquit, infert Deo injuriam, qui ipsius auctoritatem adhibet ad confirmandum venialis duntaxat culpæ committendæ propositum. Hanc autem opinionem improbat Concina, & merito quidem. Enimverò, inquit, qui peccatum veniale commissurum se jurat, Deum ad confirmandum roborandumque suum propositum invocat; siquidem divini testimonii auctoritatem interponit, ut malam hanc voluntatem firmiorem reddat. Quid verò injuriosius Deo esse potest, quàm ipsius auctoritatem in præsidium iniquitatis detorquere? Præterea qui Deum committendi peccati venialis testem adhibet, eum tanquam illius culpæ suffragatorem & approbatorem constituit; quod detestabile est, à summaque Dei sanctitate prorsus alienum.

Denique saltem venialiter eum peccare, qui citra ullam necessitatem jurat se aliquid facturum licitum & honestum, confitentur adversarii: cum verò jurabit se rem illicitam facturum, venialiter tantum peccabit? At, inquires, jurans sub veniali duntaxat culpâ tenetur peccatum veniale vitare: id equidem non diffiteor; at sub mortali cavere debet ne sanctissimum Dei Nomen in confirmationem iniquitatis, vel minimæ, adhibeat.

ARTICULUS IV.

De obligatione quam inducit Juramentum promissorium, & de causis propter quas ea cessat.

Quæres 1°. utrum qui promissum rem licitam faciendi juramento firmavit, illud exequi teneatur.

Resp. gravissimam esse quod juramento promissoris exequendi obligationem. Hanc enim legem tibi imponit 1°. virtus Religionis quæ vetat ne violetur promissum interposita Dei testimonio firmatum; 2°. virtus justitiæ quæ promissis stare jubet. Hinc Christus (Matth. 5. 33.) hoc veteris Testamenti mandatum approbat: *Reddes Domino juramenta tua.* Sic etiam præcipit Deus: *Si quis... se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promissit implebit.* (Num. 30. 3.)

Quæres 2°. an nonnulli sint casus in quibus non obliget juramentum promissorium.

Resp. multiplicem esse hujusmodi casum. 1°. Cum juramentum est de re illicita. Nam juxta regulam juris, *non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.* (In Sexto, p. 837.) *Juramentum non est vinculum iniquitatis.* (Ibid. p. 356.) Denique absurdum est alicui incumbere peccandi obligationem.

2°. Quando juramentum est de re impossibili, quia ex regulâ juris, *impossibilium nulla est obligatio*. Ab ea tamen non eximeret sola rem promissam exequendi difficultas. Si quis, v. g. jurasset se alicui quamdam pecuniæ summam persolutorum, eam solvere teneretur, etiam si inde plurimum incommodi pateretur.

3°. Ubi res promissa est prorsus indifferens, sive cum ratione tum sui, tum finis, tum circumstantiarum, ad Dei gloriam & hominis utilitatem nihil confert: Deus enim ad otiosos & inutiles actus non obligat.

4°. Si materia circa quam versatur juramentum, notabilem subierit mutationem, ut si quis juraverit se puellam ducturum, quæ deinceps stuprum passa est, non tenetur eam ducere: *Quia in illo (juramento) talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit.* (Lib. 2. Decretal. tit. 24. cap. 25. pag. 818.)

5°. Cum juramentum factum est ex errore & dolo, qui in rei promissæ substantiam incidant, quia tunc verus deest consensus; quod fufius expositum est, ubi de contractibus.

Quæres 3°. quænam causæ efficiant ut juramentum obligare desinat.

Resp. quatuor recenserî: Prima est, remissio sive condonatio, cum scilicet ille in cujus gratiam juratum est, jure suo volens cedit; ut si Paulus cui centum aureos juramento promissisti, ab eos persolvendi obligatione liberum te faciat. Hæc autem remissio locum non habet, si quod juratum fuit eadat in utilitatem tertii. Si, v. g. duo mercatores sibi mutuò juraverint, quoddam se lucrum pauperibus erogaturos, non possunt promissionem hanc sibi mutuò remittere.

Secunda causa est irritatio ab eo facta qui jus habet in alterum. Juramentum scilicet irritum quoad ea fieri potest; in quibus jurans sui Super-

rioris auctoritati subjicitur, & sine cujus consensu validè jurare non potest. Unde colligendum est 1°. à Superiore Regulari rescindi posse juramentum quodlibet promissorium à Religioso factum; siquidem à Superiore in omnibus pendet, nihilque habet in sua potestate: 2°. posse maritum uxoris juramenta in iis omnibus rescindere, in quibus ab eo pendet; ut si quamdam pecuniæ summam jurando promiserit, distinctam à bonis quæ *paraphernalia* dicuntur; quandiù enim viro subjacet mulier, nisi bona *paraphernalia* habeat, de nulla re statuere potest circa mariti consensum: 3°. posse tutores pupillorum impuberum de bonis alienandis juramenta facere irrita; quæ si facta fuerint à pupillis post ætatem pubertatis, ea dirimere non valent tutores.

Tertia causa est commutatio, quâ scilicet tollitur materia circa quam versatur juramentum, eidemque substituitur altera. Id jure ordinario possunt, tum Episcopi in sua diocesi, exceptis tamen juramentis Papæ reservatis; tum Summus Pontifex in tota Ecclesia, modò legitima sit hujus commutationis causa. Si juramentum in alterius gratiam factum fuerit, sine ipsius consensu commutari non potest, quia neminem licet jure suo invisum spoliare, nisi præcesserit aliquod delictum propter quod puniendus; ut latro, v. g. cui viator metu mortis juravit se quamdam pecuniæ summam traditurum.

Quarta denique causa est dispensatio; quàm impertiri posse Ecclesiam constat, tum ex ipsius usu, tum ex iis Christi verbis: *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* (Math. 18. 18.) Quâ sententiâ generali potestatem Ecclesiæ concessit, non à peccatorum duntaxat & censurarum, sed etiam à juramenti vinculo fideles solvendi, cum justa subest causa. Ne tamen existimes Ecclesiam, dum eâ facultate utitur, efficere ut possit aliquis contra suum juramentum agere.

Cum enim jure divino nitatur implendi juramenti obligatio, ab ea quemquam eximendi jus non habet Ecclesia; sed dispensando juridicè tantum declarat, id quod juramenti materia erat, jam non esse propter speciales quasdam quæ intervernerunt circumstantias: *Ad hoc se extendit dispensatio juramenti*, inquit S. Thomas, *ut id quod sub juramento cadebat, sub juramento non cadat, quasi non existens debita materia juramenti.* (2. 2. quæst. 89. art. 9. ad 1.)

Quæres 4o. quandonam hujusmodi dispensationes concedere soleat Ecclesia.

Resp. Præfatam dispensationem concedere Ecclesia consuevit 1º. cum juramentum vi, metuque gravi fuit extortum: cujus rei plurima videre est exempla in jure canonico; 2º. quando dubium est utrùm licitum, an illicitum sit quod juramento promissum fuit: *Quandoque*, ait S. Thomas, *aliquid sub juramento promittitur, de quo dubium est utrùm licitum sit, vel illicitum; proficuum, vel nocivum; ... & in hoc potest quilibet Episcopus dispensare; (Ibid. ad 3.)* 3º. cum juramentum impleri non potest, quin periclitetur vel privata jurantis salus, vel commune Reipublicæ bonum.

Quæres 5º. cujus sit hujusmodi dispensationes concedere.

Resp. Facultas illa competit 1º. Summo Pontifici in toto orbe christiano; 2º. Episcopis in sua dioecesi, si tamen excipias juramenta Papæ reservata, scilicet de servanda castitate perpetua, de ingressu in Religionem approbatam, de peregrinatione ad limina SS. Apostolorum, ad S. Jacobum Compostellanum, & in Terram Sanctam: ab iis autem juramentis solvendi potestas, non tam ullo Canone, quam consuetudine quæ vim Legis habet, Summo Pontifici reservata est.

ARTICULUS V.

ARTICULUS V.

De Juramenti petitione.

Certum est 1º. graviter eum peccare, qui alium indacit ad pejerandum. Hinc Concilium Matisconense an. 581, sic comminatur: *Si quis convictus fuerit alios ad falsum testimonium, vel perjurium attraxisse, ... ipse usque ad exitum vitæ non communicet.* (Can. 17. tom. 5. Concil. pag. 970.) Certum est 2º. licitum esse, justâ occurrente causâ, juramentum ab aliis exigere quos tibi nec certò, nec probabiliter constat esse pejeraturos. Si dubites, deponendum est illud dubium juxta tritum hoc effatum: *Tandem quisque præsumi debet esse bonus, donec constet eum esse malum.*

Quæritur autem 1º. an persona privata licitè possit juramentum ab eo exigere, quem certò vel probabiliter novit esse pejeraturum.

Resp. id licitum esse docuerunt nonnulli, inter quos Sanchez (Lib. 3. in Decalog cap. 8. n. 7.) sed negant saniores Theologi, & quidem duce Augustino, sic differente: *Qui hominem provocavit ad jurationem, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam: quia homicida corpus occisurus est, ille animam; imò duas animas, & ejus quem jurare provocavit, & suam.* (Serm. 308. n. 4. tom. 5. pag. 1246.) Augustinum sequuntur S. Thomas, (2. 2. quæst. 98. art. 4.) S. Raymondus, (Lib. 1. tit. de juram.) S. Antoninus cujus ista sunt verba: *Si privata persona, inquit, scit vel credit probabiliter illum falsum juraturum, peccat mortaliter, quia dat illi occasionem ruinæ in hoc casu.* (2. part. tit. 10. cap. 1. sect. 3.)

At, inquires, qui prævidetur falsò juraturus, ad perjurium jam animo paratus est illiusque crimi-

Tom. VI.

Z

nis jam pravâ voluntate reus; novum igitur vulnus ipsi non infligit, qui juramentum ab eo petit.

Resp. Quamvis scelerati quidam homines videantur ad perjurium comparati, reipsâ tamen sacrilegam hanc voluntatem actu non habent, eamque vulgò non concipiunt, nisi cum urgentur ad jurandum. Sed esto parati sint ad pejerandum; quid ad juramentum eos provocat, nihil ominis causa est cur internum perjurium opere externo compleant, Deique Nomen polluatur. Nonne mortaliter peccaret qui homini ad committendum adulterium parato, hujus criminis exterius perficiendi materiam & occasionem præberet? quidni pariter & in casu proposito? *Nonne melius erat*, inquit Augustinus, *ut rem tuam quam exigebas perderes, quam ut animam hominis istius falsâ juratione perimeres?* (*Ubi supra*, n. 5. pag. 1247.)

Quæritur 2°. an judici liceat secundum ordinem juris, ad petitionem alicujus exigere juramentum ab eo quem pejeraturum novit, vel merito suspicatur.

Respondet S. Thomas: *Si aliquis exigat juramentum tanquam persona publica, secundum quod exigit ordo juris, ad petitionem alterius, non videtur esse in culpa, si ipse juramentum exigat, sive sciat eum falsum jurare, sive verum, quia non videtur ille exigere, sed ille ad cujus instantiam exigit.* (2. 2. quæst. 98. art. 4. in corp.) Judex enim legitimam habet exigendi juramenti causam, quæ in homine privato non reperitur. Teneatur scilicet judex ex Legum præscripto, & servato juris ordine, pronuntiare: at illud autem requiritur ut juramentum exigat, cum adversa pars id juridicè postulat. Debet autem judex, quantum potest, juraturum admonere quanta sit juramenti sanctitas & religio, actoremque urgere ut juramentum remittat.

Quæritur 3°. an liceat Christiano justam ob cau-

sam juramentum ab eo petere, quem per falsos deos juraturum non dubitat.

Resp. Illicitum quidem est quemdam ad jurandum per falsos Deos inducere, quia hujusmodi juramentum grande est nefas. Advocare enim falsa numina in testes veritatis, quid aliud est quam profiteri ea summam esse veritatem, quæ nec falli nec fallere queat? Id autem quod soli vero Deo competit, in falsa numina transfere impium est. Hinc sic vetat Deus: *Omnia quæ dixi vobis custodite, & per nomen externorum deorum non jurabitis.* (*Exod. 23. 13.*)

Sed, urgente quâdam necessitate, ad firmandam, v. g. pacem publicam, licitum est ab infideli juramentum exigere, quamvis prævideas eum per idola sua juraturum. Non invitatur enim ad crimen, quia per falsos deos jurare non compellitur, sed tantum jurare simpliciter: illud autem in se licitum est, & citra peccatum facere potest infidelis, si velit. Id verò si malè fiat, non peccatis Christiani, sed infidelis per fictitia numina jurantis vitium est. Ita vulgò Theologi: *Licet malo uti propter bonum, sicut & Deus utitur*, inquit S. Thomas; *non tamen licet aliquem ad malum inducere. Unde licet ejus qui per falsos deos jurare paratus est, juramentum recipere; non tamen licet eum inducere ad hoc quòd per falsos deos juret.* (2. 2. quæst. 98. art. 4. ad 4.)

CAPUT II.

De Voto.

QUÆCUMQUE de voto dicturi sumus, ad tria revocari possunt quæ totidem in articulis expendimus: primus erit de natura, divisione & ho-